

Vitsippsviveln, en art att spana efter under försommaren

[*Leiosoma deflexum*, a species to look for in early summer]

MATS JONSELL

Vitsippsviveln (*Leiosoma deflexum*) är en blanksvart ca 3-4 mm lång vivel med runda former (Fig. 1 & 2). Som namnet antyder finns den på vitsippor, och det är gnagen på bladen som lättast avslöjar dess närvaro (Fig. 3). När man väl hittat misstänkta gnag kan man antingen titta fram djur eller slaghåva på växterna för att bekräfta att det verkligen är vitsippsvivlar i farten. Baggarna är inte speciellt lika några andra vivlar. Formen kan påminna om små örönvivelarter, men vitsippsvivlar har långt snyte utan "örön".

Arten har förut varit rödlistad (Gärdenfors 2000), men visade sig vara mer utbredd än man

Figur 1. Vitsippsvivel, *Leiosoma deflexum*. Ill. Claude Schott.

Figur 2. Vitsippsviveln *Leiosoma deflexum*

trott (Fig. 4) och visar dessutom tendenser på att öka sin utbredning (Wanntorp & Sjödin 2003). Figur 4 redovisar de fynd som finns i ArtData-bankens databas, vilket med största sannolikhet inte inbegriper alla lokaler där fynd gjorts. Men även om man räknar med en del okända lokaler

Figur 3. Gnag av vitsippsviveln på vitsippsblad är lätta att upptäcka om man tittar lite närmare. Uppsala Juni 2005.

Holes in leaves of *Anemone nemorosa* makes it rather easy to detect *Leiosoma deflexum*.

Figur 4. Fyndplatser av vitsippsvivlen enligt ArtDatabankens fynddatabas 24 mars 2006.

Records of *Leiosoma deflexum* in Sweden in the database at the Species Information Centre 24 Mar 2006.

är de få, inte minst i relation till hur vanlig värdväxten är i södra Sverige. Att ta reda på var arten finns på ett mer heltäckande sätt i landet vore intressant, inte minst för att kunna följa artens eventuellt fortsatta expansion. Även uppgifter om lämpliga lokaler där man letat efter arten men inte hittat den är då av stort värde. Rapporter mottages gärna till adressen nedan.

Trots att vitsippsviveln är sällsynt sett över hela landet, så hittar man den ofta i stora antal där den väl finns (Wanntorp & Sjödin 2003). Ett par av de starkaste fästena i landet är nära botaniska trädgårdar i Stockholm och Göteborg vilket gjort att man misstänkt att vivlarna sprids med trädgårdsväxter (Wanntorp & Sjödin 2003). Även om vitsippa är artens främsta värdväxt, finns det uppgifter om att också andra Ranunculaceer utnyttjas, t.ex. *Ranunculus repens* (Hansen 1964). Man skulle också kunna tänka sig att den gillar trädgårdssodlade sippor och att vivlar kommer med växttransporter. Arten är dock inte alls känd bland trädgårdssodlare och Maj-Lis Pettersson, erfaren expert på trädgårdsskadegörare vid SLU, har aldrig hört talas om arten. Med de tydliga gnag som den gör borde den ha

uppmärksamats om den förekom regelbundet.

Att vitsippsvivlen förekommer på små ytor, men i stora tätheter kan förklaras av att den tycks vara oförmögen att flyga (Sprick 2000). Täckvingarna på de exemplar som jag har sett har suttit ihop ganska hårt, och inga flygvingar fanns under dem. I Tyskland anser man därför att arten främst finns i gamla skogar (Sprick 2000).

De ovan nämnda observationerna stämmer väl med det fynd som jag själv gjort av arten utanför min bostad i sydvästra Uppsala. Under sällning på hösten efter vivlar på sälgar (sl. *Dorytomus*) fick jag förvånande nog vitsippsvivlar som nya för Uppsala län. När vitsipporna sedan slagit ut följande vår var det ingen tvekan om att arten verkligen var vanlig i det område som jag sållat i. Men vivlarnas utbredning sträcker sig enbart över en yta på ca 100*100 m, trots att vitsippor förekommer ganska kontinuerligt över en betydligt större yta. Denna yta ligger intill ett bostadsområde, vilket är ett stöd för hypotesen att de sprids via trädgårdssodlare. Det ska i framtiden bli intressant att se huruvida arten kommer expandera sin utbredning även i denna lilla skala, och i så fall med vilken hastighet.

Tack

Till Håkan Ljungberg som gjorde kartan och kommenterat texten.

Litteratur

- Gärdenfors, U. 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000 – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Hansen, V. 1964. Fortegnelse over Danmarks biller 1. og 2. del. (Catalogue of the Coleoptera of Denmark 1 and 2nd part). – Ent. Medd. 33: 1-507.
- Sprick, P. 2000. Die 1. Jahrestagung des Curculio-Instituts. – Weevil News: <http://www.curci.de/>, No.2. CURCULIO-Institut: Mönchengladbach.
- Wanntorp, H.-E. & Sjödin, G. 2003. Skalbaggar i Stockholmstrakten - nyfynd och återfynd. – Ent. Tidskr. 124: 65-72.

Summary

Leiosoma deflexum is a rather rare species in Sweden (Fig. 4), which however seems to increase its distribution. It was formerly red-listed. The species can rather easily be detected in spring and early summer, by the feeding holes in *Anemone nemorosa* leaves.

Mats Jonsell, Inst f Entomologi, SLU, Box 7044, SE-750 07 Uppsala. mats.jonsell@entom.slu.se